

In memoriam Marcelė Ryliškienė
1941 12 05–2021 08 31

Ne vienas vyresniųjų entomologų, besibaigiant šių metų vasarai, kalbėjo ar susitiko su Marcelė Ryliškiene, o neprabėgus ir trims mėnesiams šios entomologės netekome, dabar ją minėsime jau tik būtuojų laiku. Netekome mokslų daktarės, kvalifikuotos taikomosios entomologijos specialistės.

M. Ryliškienė gimė 1941 m. gruodžio 5 d. Prienlaukio km. (Marijampolės apsk.). 1960 m. baigė Prienų vidurinę mokyklą, 1966 m. – Lietuvos žemės ūkio akademijoje įgijo mokslinės agronomės specialybę. Tais pačiais metais pradėjo dirbti Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institute jaunesniąja moksline bendradarbe. Po kelių mėnesių, paskatinta tuometinio instituto direktoriaus Petro Zajančkausko (1927–2017), įstojo į entomologijos specialybės aspirantūrą. 1969–1981 m. ji Zoologijos ir parazitologijos instituto jaunesnioji, 1981–1985 m. vyresnioji, 1985–1989 m. mokslinė bendradarbė. Vadovaujant P. Zajančkauskui parengė ir Lietuvos žemės ūkio akademijoje 1972 m. apgynė biologijos mokslų kandidato disertaciją „Svarbiausieji obelių ir kriausių graužiantieji kenkėjai“ (1993 m. nostrifikuota daktare, gamtos mokslai).

Institutą pervardinus į Ekologijos, pora metų (1990–1991) Ekologijos instituto mokslinė bendradarbė, o nuo 1992 m. iki 1998 m. balandžio dirbo vyresniąja agronome Valstybinėje augalų karantino inspekcijoje (1998 m. pervadinta į Valstybinę augalų apsaugos tarnybą).

Tiek mokslo tiriamajame institute, tiek ir Karantino inspekcijoje M. Ryliškienės veikla buvo mokslinio tiriamojo pobūdžio. Ji stebėjo ir tyrė pačių įvairiausių kultūrinių sodo augalų kenkėjus, kitus organizmus. Pirmuoju tyrimų etapu išaiškino beveik šimtą obelis ir kriaušes graužiančių kenkėjų rūšių. Ištyrė jų biologiją, fenologiją, gausumą bei žalingumą Lietuvos fizinišė-geografinėse srityse ir agroklimatiniuose rajonuose. Pirmą kartą Lietuvoje paskelbė duomenų apie obelinės lapsukinės kandies (*Choreutes pariana* Cl.) biologiją ir faktorius, ribojančius jos gausumą. Nustatė ryšį tarp kenkėjų vystymosi ir vaismedžių bei augalų indikatorių fenofazių. Išaiškino keturias dešimtis sodo kenkėjų parazitų rūšių ir keliolika rūšių sodo kenkėjų grybinių ligų sukėlėjų.

Vėliau tyrinėjo vaiskrūmių kenkėjus, įvairių agrastų ir serbentų veislių atsparumą kenksmingiems vabzdžiams ir erkėms. Dalį šių tyrimų atliko kartu su vyru, genetiku ir selekcininku, dr. Antanu Ryliškiu. Paskelbė bendrų publikacijų. Jie kartu dirbo su šaltalankių, svarainių entomofauna. Iki tol su šiomis kultūromis entomologinių tyrimų nebuvo atlikta, kaip ir su aviečių, valgomojo sausmedžio, gervuogių, aronijos, putino, apynių kenkėjais, apie kuriuos M. Ryliškienės spaudoje rašė pirmoji.

Reikia pažymėti, kad ji buvo darbšti, pasižymėjo įvairia sodininkystės veikla. Nenutrūko jos ryšiai ir su Ekologijos institutu. 1993–1995 m. dirbo šio instituto vyresniąja moksline bendradarbe (ne pagrindinė darbovietė), kuriame talkino vynuoginių sraigčių augintojams, tyrusiems mitybą ir jų dirbtinio kultivavimo sąlygas. Nuo 1996 m. gegužės iki 1998 m. balandžio M. Ryliškienė – Vilniaus susivienijimo "Sodai" vyresnioji agronomė, pirmininko pavaduotoja (t. p. ne pagrindinė darbovietė).

Dr. M. Ryliškienė išspausdino apie 60 mokslinių straipsnių bei tezių ir paskelbė per

200 populiarių publikacijų. Išleido informacinių biuletenių, rašė į kasmetinius „Sodininko kalendorius“. Sodų apsaugos klausimais (kaip sode apsieiti be chemijos, sodo geradariai paukščiai, kokių augalų, nemėgsta kenkėjai, patarimai gėlininkams ir daržininkams, vaisių sandėliavimas kt.) straipsnius spausdino *Mūsų sodai*, *Sodo kraitė*, *Rasos*, *Ūkininko patarėjas*, *Valstiečių laikraštis*, *Lietuvos aidas*, *Lietuvos rytas*, *Šeiminkė* ir kiti periodiniai leidiniai.

Ji buvo aktyvi ir populiari tarp sodininkystės specialistų ir sodininkų mėgėjų. Nuo 1992 metų buvo nuolatinė Vilniaus sodininkų parodų, sodo mugių dalyvė, dažniausiai kaip konsultantė sodų apsaugos klausimais, bei populiarendama savo išaugintus retus sodo augalus. Buvo apdovanota Žemės ūkio ministerijos, susivienijimo „Sodai“ padėkos raštais už uogų ir vaisių parodų organizavimą, pastovias konsultacijas. Ją pažinojo sodininkystės specialistai, ypač daug bendravo Vilniaus sodininkai. Nusipelnė pagarbos ir savo kolegų gerą vardą.

Buvo Lietuvos entomologų, Lietuvos sraigčių augintojų draugijų narė.

Dr. Algimantas Jakimavičius

IN MEMORIAM MARCELĖ RYLIŠKIENĖ (05 12 1941– 31 08 2021)

Several months ago applied entomologist, doctor of sciences, member of Lithuanian Entomological Society M.Ryliškienė passed away. She was born in Prienlaukis village (Marijampolė distr.), graduated Prienai secondary school in 1960 and Lithuanian Academy of Agriculture in 1966 where she received a specialty of scientific agronomist. Soon after, she started working at the Institute of Zoology and Parasitology of Lithuanian Academy of Sciences. Several months later, Marcelė started PhD studies in entomology. Institute of Zoology and Parasitology was her place of work for 22 years. In 1992–1998 M.Ryliškienė was a senior agronomist at the National Plant Protection Agency.

Her duties were of scientific characted, but almost all the time connected to applied entomology – protection of garden plants from pests. She defended her PhD thesis „Main gnawing pests of apple and pear trees“ in 1972. At first she studied and observed many different pest of garden plants and found almost a hundred pests species gnawing on apple and pear trees. Marcelė researched the biology, phenology, abundance and harmfulness of those pests under the Lithuanian environmental conditions. She also found about forty species of parasites of garden pests and a dozen fungal diseases of those pests.

Later, apart from pests of *Ribes* bushes, she was the first in Lithuania to find and describe many pest insect species on rarely grown fruity plants. Part of such research was perfomed together with her husband, geneticist and breeder, dr. Antanas Ryliškis. Marcelė Ryliškienė was good at different aspects of gardening, sometimes administrative as well, and was a qualified consultant of gardeners, participant of specialised exhibitions and fairs.

Dr. M. Ryliškienė was the author of about 60 scientific publications and more than 200 publications of other types as bulletins, newspaper and magazine articles. She was always eager to share her knowledge with a wider audience. During her fruitful life Marcelė Ryliškienė received official awards and acknowledgements from the Ministry of Agriculture and earned respect and good name amongst her colleagues.

Dr. Algimantas Jakimavičius